

HISTORIA ECCLESIAE

Ferenc Postma*

Hollandia

In tantis mundi tumultibus...

A Franekerben tanult magyarok legkorábbi emlékkönyvi
bejegyzései: öt inscriptió Michaël Corvinus

*Album Amicorum*ában (1624)**

In tantis mundi tumultibus... Die frühesten Album-Beiträge
ungarischer Hand aus Franeker: Fünf Eintragungen im *Album
Amicorum* von Michaël Corvinus (1624). Zusammenfassung

Nach seiner Studienzeit in Wittenberg (1619–1622) erreichte Michaël Corvinus, stammend aus Kremnitz, im Januar 1623 die holländische Stadt Leiden, wo er sich an der 1575 neugegründeten Universität – „gratis“ – einschreiben ließ. Dort sollte er auch sein Stammbuch (*Album Amicorum*) anlegen, das heutzutage noch in der ungarischen Nationalbibliothek (OSzK) in Budapest aufbewahrt wird (Signatur: Oct. Lat. 114).

Infolge des dauernden Krieges in den deutschen Ländern konnte er aber nicht unmittelbar nach Hause zurückkehren. Anhand seines Stammbuches wissen wir, dass er kurz darauf Leiden wieder verlassen hat, nach Seeland weiterfuhr, und Anfang April mit einem Schiff von Vlissingen aus nach England überquerte. Bis Ende 1623 sollte er in England bleiben (London, Bath, Bristol, Oxford, Cambridge, und wiederum London). Im Februar 1624 aber finden wir ihn wieder in den Niederlanden, erst in Amsterdam, und später in den westfriesischen Städten Hoorn, Enkhuizen und Medemblik. Von dort aus ging er weiter nach Friesland, wo er sich in der Universitätsstadt Franeker traf mit fünf ungarischen Landsleuten (Paulus A. Kőrösi, Michaël F. Barsi, Nicolaus Mezólaki, Caspar Korocz Szepsinus und Valentinus G. Dobrai), und zwar in aller Freundschaft. Ihre Eintragungen in seinem Stammbuch sind, soviel wir wissen, die frühesten, welche in Franeker von Studenten aus Ungarn und Siebenbürgen abgefasst wurden. In dieser Zeit besuchte er auch den alten Professor der Theologie Sibrandus Lubbertus (gest. 1625), der nach der Zerstörung von Heidelberg (den 6. September 1622) dafür gesorgt hatte, dass die friesische Universität ihre Türen für die verwaisten ungarischen *Peregrini* weit, und gastfreundlich, geöffnet hatte. Student wurde Corvinus dort aber nicht. Von Franeker aus setzte er die Reise fort nach Ostfriesland, wo er Mitte März in Emden den Pfarrer Abraham Scultetus (gest. den 24. Oktober 1624) besuchte. Wie bekannt, hatte Scultetus damals – 1623 – seinen alten Freund Lubbertus persönlich angeregt, sich um die vertriebenen und verwaisten *Peregrini* zu kümmern. Ihr glücklicher Einzug in die friesische Universitätsstadt ist bei diesem Besuch ohne Zweifel das Hauptthema des Gesprächs gewesen. So haben wir Michaël Corvinus mehr als ein Jahr lang auf seiner Reise begleitet (Januar 1623 bis Mitte März 1624). Dass er wieder in Kremnitz zurück war, sollte fast noch ein volles Jahr dauern.

Schlüsselwörter: Peregrinatio Hungarica, Universität Franeker; Michaël Corvinus: *Album Amicorum*, Paulus A. Kőrösi, Michaël F. Barsi, Nicolaus Mezólaki, Caspar Korocz Szepsinus, Valentinus G. Dobrai.

* Dr. Ferenc Postma professor 2011. január 1-től tiszteletbeli tagja az Amszterdami Vrije Universiteit Könyvtár Protestáns Könyvkultúra Kutatóközpontjának, ahol elsősorban a holland–magyar történelmi kapcsolatokat kutatja.

** Hálás köszönettel tartozom dr. Eredics Péternek, aki magyarra fordította tanulmányomat.

A körmöcbányai¹ születésű, lutheránus Michaël Corvinus² M. M. C. C. („Magister Michaël Corvinus Cremnicensis, S. S. Theologiae Candidatus”) kezdőbetűkkel írta alá a gondosan lejegyzett emlékkönyvét megnyitó „Deliciae Batavicae”-t.³ Az írás 1623-ból származik, s a címlap tanúsága szerint Corvinus ugyanabban az évben indította az albumot is. Szinte biztosak lehetünk abban, hogy ez utóbbira Leidenben (Lugdunum Batavorum) került sor, amelynek 1575-ben alapított egyetemére – „quae nunc praecipuas Germaniae et Galliae Academias nominis et famae celebritate si non superat saltem exaequat”, ahogy azt a „Deliciae” soraiban olvashatjuk – 1623. január 12-én „gratis” iratkozott be.⁴

Kétségre vonhatjuk azonban, hogy peregrinusunk a leideni egyetem hírneve végett látogatott el Hollandiába. Ennek okát sokkal inkább a harmincéves háborúban (1618–1648) kereshetjük, amely csatározások színterévé tette és feldúlta a Német Birodalmat. E hadi események játszották a legfontosabb szerepet abban, hogy a német egyetemi városból, Wittenbergből,⁵ ahol kilenc hónappal azelőtt, 1622. április 9-én *Liberalium Artium Magister* fokozatot szerzett,⁶ a távoli Leiden felé vette az irányt. A háború ugyanakkor abban is megakadályozta, hogy biztonságos körülmények között térjen vissza szülővárosába. Ezért aztán Corvinus „in exilio” töltötte a következő éveket (1623–1624).⁷

Nem maradt sokáig a gazdag, de drága Leidenben.⁸ Emlékkönyvének köszönhetően tudjuk, hogy már március elején Zeeland tartományba indult, Delft,⁹ Rotterdam¹⁰ és Dordrecht érintésével. Itt – s elsősorban Walcheren szigetén – találkozott az egyház és az állam több képviselőjével is – köztük Jacob Catsszal, Middelburg egyik legmagasabb rangú jogi hivatalnokával,¹¹ a magisztrátus tagjaival, lelkészekkel¹² és rektorokkal,¹³ még azelőtt, hogy április elején Vlissingen kikötőjéből hajózott volna át Angliába.

¹ Németül: Kremnitz. Jelenleg Kremnica Szlovákiában.

² Corvinusról részletesebben ld. Trócsányi, 11 (s.v.); Gömöri, 26, valamint 79 (s.v.); *RMSz*, 149 (s.v.).

³ Az Országos Széchényi Könyvtárban található emlékkönyv jelzete Oct. Lat. 114 („Ex Bibl. Com. F. Széchényi”). – Megjegyzés: Corvinus (Raab) 1623-ból származó albuma, amelynek címlapján a család hollóval díszített címere látható, hiányos állapotban maradt fenn. Több lapját kivágták és néhányat duplán, illetve újra felhasználták. Három lap jelenleg a *Waller's Manuscript Collection* részét képezi, amely a svédországi Uppsala egyetemi könyvtárában található. (Vö. a 21. lábjegyzettel.) Köszönettel tartozom Dr. Kees Teszelszky (ELTE Budapest) úrnak, aki felhívta a figyelmemet az említett lapok meglétére.

⁴ Ld. *ASzL*, 165.; Michael Corvinus, Hungarus. 26, T. (* gratis inscriptus). Az *RMSz* ez alapján datálta születési évét 1597-re. Ld. továbbá: Bozsay – Ladányi, s.v.

⁵ Corvinus 1619. november 17-én lépett a wittenbergi egyetem hallgatóinak sorába. Ld. Asztalos, 119.

⁶ Ld. Asztalos, 119 (lábjegyzet 17). – Corvinus albumában ld. többek között: 73r, 89r és 90r.

⁷ Vö. Corvinus albumának részletes leírásával (OSzK): *Album amicorum Michaelis Corvini exulis Hungari, 1623–1634*. Az utolsó bejegyzések egyikében (1634 novemberében) ekként magasztalják Corvinust: „Ecclesiae Evangelicae in Schwamberg restaurator vigilantissimus” (15r), vö. továbbá 85v. Az 1624-et követő évekkel kapcsolatban ld. Petróczi.

⁸ Az albumban nem találunk Corvinus leideni tartózkodása alatt született bejegyzéseket.

⁹ Delftben Henricus Arnoldi vander Linden (75r) és Gedeon a Sonnevelt (76r) lelkészekkel találkozott.

¹⁰ Rotterdamban Petrus (van) Nienrode lelkéssel találkozott (78r).

¹¹ Ld. 58r: Jacob Cats (1577–1660), költő és államférfi.

¹² Veere városában többek között Gersom Bucerus (79r) lelkéssel találkozott; Middelburgban többek között Hermannus Faulkelius (80r) és Gerson Pannelius (87r) lelképásztorokkal, Goesban többek között Abrahamus Happartius (101r) lelképásztorral, majd Vlissingenben többek között Jodocus Larenus (94v) és Daniel Larenus (95r) lelkészekkel.

¹³ Middelburgban Justus Liraecusszal („Rector Scholae quae est Middelburgi-Walachorum”; 81r), Vlissingenben Tobias Schemeringusszal („Gymnasii Flissingani Rector” 103r) találkozott.

Bizonyos, hogy e találkozások során Corvinus politikai és anyagi szempontból egyaránt szorult helyzete is szóba került. Ugyanis ezt követően sem nélkülözhetette mások támogatását: „Crux patienter toleranda est”.¹⁴

Corvinus Angliában töltötte az 1623-as év további hónapjait. London, Bath, Bristol, Oxford, Cambridge és végül újra London – ezek azok a legfontosabb városok, amelyeket fel is jegyzett emlékkönyvében. Itt is több professzorral, diákkal és lelkésszel lépett kapcsolatba. Oxfordban például Eduardus Meetkerkiusszal („Professor linguae sanctae Regius”)¹⁵ találkozott, valamint az Amszterdamból származó Isaacus Planciusszal (a lelkész Petrus Plancius fiával).¹⁶ Londonban John Donne vendégszeretét élvezte¹⁷ és Samuel Brooke („Professor in Collegio Greshamensi”) felkereséséről sem feledkezett meg.¹⁸ A régi és közismert mondás – „Patria est ubicunq̄ue vixeris”¹⁹ – sajnos nem hozott Corvinus számára lelki nyugalmat. Legféltebb vágya továbbra is szülőföldjének „boldog viszontlátása” maradt.²⁰

Az album alapján viszonylag pontosan megállapítható, hogy Corvinus mikor hagyta el – „felix reditus” – Angliát. Erre 1624 elején kerülhetett sor, az viszont nem derül ki, hogy hol kelt át az Északi-tengeren, és melyik kikötő érintésével utazott tovább.²¹ Tény, hogy 1624 februárjában, minden valószínűség szerint hajón utazva kereste fel Hoorn,²² Enkhuizen²³ és Medemblik²⁴ nyugat-fríz városokat. E látogatásai során is nyomatékosan hívta fel a figyelmet szorult politikai és anyagi helyzetére.²⁵ Csak február utolsó hetében folytatta útját Frízföld felé és jutott el Harlingen érintésével²⁶ Franekerbe, a fríz egyetemi városba.

A Franekerben töltött bő tíz napot minden bizonnyal kellemesen élte meg. Ugyanis tudjuk, hogy Heidelberg 1622. szeptember 6-i eleste és feldúlása után, az 1585-ben alapított fríz egyetem tágra nyitotta kapuit a szétszóródott és hazátlan magyar peregrinusok előtt. Ennek köszönhető, hogy 1623 folyamán a távoli magyar hátországból származó diákok lassan, de biztosan és egyre nagyobb számban jelentek meg („ingressus”) a kisvárosban.²⁷ Hogy Corvinust milyen szívélyes fogadtatásban részesítette őt honfitársa – Paulus

¹⁴ Ld. 73r.

¹⁵ Ld. 115v.

¹⁶ Ld. 107r. A lelkész és térképész Petrus Plancius 1622. május 15-én hunyt el Amszterdamban.

¹⁷ John Donne (1573–1631) akkor a londoni Szent Pál székesegyházban volt „decanus”. Ld. Petróczi.

¹⁸ Ld. 22v.

¹⁹ Ld. 56v.

²⁰ Vö. 114v.

²¹ Minden bizonnyal érintette Amszterdamt is. Erre következtethetünk Corvinus 1624. február 4-én („Pridie Non. Febr.”) Amszterdamban keltezett azon bejegyzéséből, amelyet Nicolaus a Wassenaer, *Medicus Amsterodamensis* albuma tartalmaz. E lap jelenleg a *Waller's Manuscript Collection* részét képezi, amely a svédországi Uppsala egyetemi könyvtárban található: <http://waller.uu.se/23122.html>. Ld. a 3. lábjegyzetet.

²² Hoornban Georgius Goethals lelkésszel találkozott (97r).

²³ Enkhuizenben többek között Abrahamus a Dooreslaer (112r) és Joannes Puppiss (112v) lelkészekkel találkozott. Felkereste továbbá Bernardus Paludanus orvost (55r) és a latin iskola rektorát, Guilielmus a Nieuwenhuisent (110r). Megjegyzés: Bernardus Paludanus (1550–1633) elsősorban különleges tárgyakat tartalmazó gyűjteménye révén volt ismert. 1984-ben szobrot állítottak neki Enkhuizen városában. Albuma a hágai Királyi Könyvtárban található.

²⁴ Medemblikben N. Stellingwerff városi titkárral találkozott (77r).

²⁵ Vö. pl. N. Stellingwerff, Medemblik város titkárnak bejegyzését: „Michaëli Corvino Hungaro, ob Patriae tumultus peregrinanti...” (77r).

²⁶ Harlingenben Regnerus Bogermannus lelkésszel találkozott (117v).

²⁷ A franekeri *peregrinatio hungarica* kezdetével kapcsolatban ld. Postma 1997, valamint Postma 1998. A magyarok franekeri jelenléte nagy hatással volt az egyetemi oktatásra is. Ld. Postma 2010.

A. Kőrösi,²⁸ Michaël F. Barsi,²⁹ Nicolaus Mezőlaki,³⁰ Caspar Korocz Szepsinus³¹ és Valentinus G. Dobrai,³² ez kiderül az emlékkönyvben található bejegyzéseikből: „amicae recordationis et benevolentiae contestandae ergo”. Látható továbbá, hogy az öt magyar „populares” a jövődöbéli hazatérésének reménységét igyekezett táplálni Corvinusban és bátorították őt: „Nil tumide nec timide medio tutissimus ibis”; „In monte Jehovae providebitur”; „Nemo sapiens, nisi patiens” stb. (ld. a *Függelék*). Tudomásunk szerint a legkorábbi olyan magyar kéztől származó inscriptiókkal van dolgunk, amelyeket Franekerben jegyeztek le.

Corvinus nem iratta be nevét a fríz egyetem matrikulájába (Leidenben ez megtörtént).³³ Február 28-án azonban udvariassági látogatást tett a teológus Sibrandus Lubbertusnál (kb. 1555–1625),³⁴ a franekeri professzorok nesztoránál. Az ő erőfeszítéseinek is köszönhető, hogy a *peregrinatio hungarica* súlypontja – *bene feliciterque* – Franekerbe tevődött át Heidelbergből, s hogy a fríz egyetem egyre inkább a magyar diákok új *alma matere* lett.³⁵ Nem meglepő tehát, hogy Lubbertus – élve az alkalommal – az alábbi bejegyzéssel „tisztelete meg” Corvinust:³⁶

²⁸ Kőrösi A. Pál: *RMSz*, 455 (s.v.). Diák volt Franekerben (1623. dec. 17.): *ASfF* 2080. Disputált Amesius elnökletével; ld. *Auditorium*, Register, s.v., vö. továbbá: M/1625.1. Korábban diák volt Odera-Frankfurtban is; ld. Zoványi, 184. Ld. még Czegle 1972 (s.v.) és Kádár, 336. Bozzay – Ladányi, s.v.

²⁹ Barsi F. Mihály: *RMSz*, 68 (s.v.). Diák volt Franekerben (1623. dec. 17.): *ASfF* 2081. Vö. továbbá: *Auditorium*, M/1625.1. Korábban diák volt ő is Odera-Frankfurtban; ld. Zoványi, 185. Bozzay – Ladányi, s.v.

³⁰ Mezőlaki Miklós: *RMSz*, 539 (s.v.). Diák volt Franekerben (1623. aug. 27.): *ASfF* 2051. Disputált Lubbertus elnökletével (1624. márc. 24.); ld. Postma 1985, Add. 2, és *Auditorium*, M/1624.1. (Példánya megtalálható Kolozsváron; ld. Postma 1994, 33.) Vö. továbbá: *Auditorium*, M/1625.1. Korábban diák volt Odera-Frankfurtban, ld. Zoványi, 184.; később tanult még Brémában, ld. Achelis – Börtzler (s.v.) és Czegle 1974, 90. 1616-ban Debrecenben tanult, ld. Thury, 105. Bozzay – Ladányi, s.v.

³¹ Szepsi Korocz Gáspár: *RMSz*, 788 (s.v.). Diák volt Franekerben (1623. ápr. 23.): *ASfF* 2006. Angliából visszatérve, 1623. szeptember 24-én újra beiratkozott oda: *ASfF* 2061. Disputált Lubbertus elnökletével (1624. márc. 24.); ld. *Auditorium*, M/1624.2. Vö. továbbá: *Auditorium*, M/1625.1. Korábban diák volt Odera-Frankfurtban, ld. Zoványi, 184. 1618-ban diák Sárospatakon; ld. Hörcsik, 48. Gömöri, 79 (s.v.). Bozzay – Ladányi, s.v.

³² Dobrai G. Bálint: *RMSz*, 200 (s.v.). Diák volt Franekerben (1623. ápr. 23.): *ASfF* 2007. Ld. továbbá: Postma 1994, 31., és vö.: *Auditorium*, M/1625.1. Korábban diák volt Odera-Frankfurtban is; ld. Zoványi, 184. 1618-ban diák Sárospatakon; ld. Hörcsik, 48. és 53. Zoványi – Ladányi, 153., 664. és 350. Bozzay – Ladányi, s.v.

³³ Ekkor találkozott Bernardus Schotanus stavoreni lelkésszel is (120v), aki valószínűleg családlátogatáson tartózkodott Franekerben.

³⁴ Lubbertusszal kapcsolatban ld. Boeles, II/1, 29–34., de elsősorban: Van der Woude: *Lubbertus*. A Lubbertus elnökletével megvédett disputációkkal kapcsolatban ld. Postma 1985, valamint *Auditorium*, 3–11. Nicolaus Mezőlaki és Caspar Korocz Szepsinus mellett Caspar Gelei [Geleji T. Gáspár] és Stephanus Sz. Caroli [Károlyi Szekeres István] is disputált nála. Később mind a négyen magas hivatalokat töltöttek be a Magyar Református Egyházban.

³⁵ 1624. június 1-én Lubbertus harmadik alkalommal lett rektor. Az Akademiakerkben tartott beiktatás néhány diák „szándékos bekiabálása” zavarta meg; ld. Van Nienes, 235. Több magyar peregrinust tanúként hallgattak ki, köztük Paulus A. Kőrösit, Petrus Óse Maksait és Paulus Puah Miskolcít. Institut *Tresoar*, Leeuwerten: *Archief Universiteit Franeker*, Inv. Nr. 136. Ld. továbbá: Van der Woude: *Lubbertus*, 426–428. Lubbertus 1625 január elején hunyt el „in rectoratu”. Mindössze fél évig tartó rektorsága alatt nem kevesebb, mint 17 magyar nevet írta be az egyetemi anyakönyvbe. A magyarok „bevonulása” egyúttal számtalan könyv „kiáramlását” eredményezte, s ezeket a peregrinusok juttatták el Magyarországra és Erdélybe; ld. Postma 2006.

³⁶ Lubbertus gyakran vetette papírra máshol is a Corvinus albumába írott mondást, ld. Van der Woude: *Lubbertus*, 471.: „Sokat kell annak imádkoznia és olvasnia, aki örökké Isten közelében szeretne lenni. Mert amikor imádkozunk Istennel beszélgetünk; amikor azonban olvasunk Isten beszél velünk.” Lubbertus itt Augustinus egyházatyát idézi: *Sermo* 302,2 (ld. Migne, *Patrologia Latina*. Tomus XXXIX

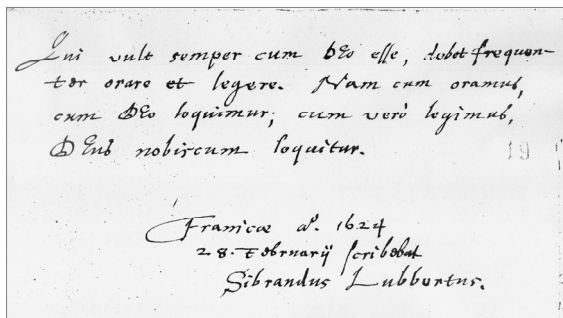
[19r]

*Qui vult semper cum DEo esse, debet frequen-
ter orare et legere. Nam cum oramus,
cum DEo loquimur; cum vero legimus,
DEus nobiscum loquitur.*

Franicae a^o. 1624

28 Februarii scribebat

Sibrandus Lubbertus.

A magyar peregrinusok zökkenőmentes befogadása minden bizonnyal beszélgetés tárgya volt e látogatás során. Ez utóbbira abból következtethetünk, hogy Corvinus Leeuwarden³⁷ és Groningen³⁸ érintésével folytatta útját a kelet-fríz város, Emden irányába, ahol március 15-én kereste fel Abraham Scultetust (1566–1624; „Ecclesiae Embdanae minister”).³⁹ Róla pedig tudjuk, hogy Emdenből 1623 kora nyarán utazott Franekerbe, éspedig azzal a céllal, hogy régi barátjával, Lubbertusszal vitassa meg a magyar diákok nyomorúságos helyzetét, amelybe Heidelberg eleste után kerültek. Ő volt továbbá az, aki a fríz egyetemi városba küldte át a magyarok négy főből álló első csoportját Emdenből (1623 augusztusának vége).⁴⁰ Ugyanakkor melegen ajánlotta minden Brémába érkezett peregrinusnak, hogy Franekerbe utazzék tovább.⁴¹ Amikor Corvinus látogatást tett Scultetusnál, vendéglátóját bizonyára Lubbertus nevében is tájékoztatta a magyar diákok helyzetéről, valamint arról, hogy ebben a tekintetben melyek a legújabb, pozitív fejlemények.

A fentiekben megismerkedhettünk Michaël Corvinusszal, aki ugyan nem lett franekeri diák, de egyike volt a legkorábbi magyar „látogatóknak”.⁴² Frízföldi tartózkodása,

(1865), kol. 2324). Az idézet mindent elárul a bejegyző mély vallásosságáról. Megjegyzés: Van der Woude nem ismerte Corvinus emlékkönyvét.

³⁷ 1624. március 7-én és 8-án többek között Johannes Bogermannus (44r), Hermannus Kolde (65r) és Bernhardus Fullenius (74r) lelkészekkel találkozott Leeuwardenben. A jelen tanulmány címe Kolde bejegyzéséből származik.

³⁸ Március 12-én többek között Bernhardus Theodorici Agnaeus lelkésszel (110v) és az „Illust. Provinciae Ordinibus a Secretis” H. Schonenborchhal találkozott Groningenben (70r).

³⁹ Ld. 67r. Scultetus azelőtt, tehát 1618 márciusától az Ószövetség professzora volt Heidelbergben.

⁴⁰ Ehhez a csoporthoz tartozott Nicolaus Mezőlaki. A négy peregrinus (Tejfalvi Csiba Márton, Mezőlaki Miklós, Geleji T. Gáspár és Nagyszombati Nagy Pál) 1623. augusztus 27-én iratkozott be a franekeri egyetemre; ld. *ASiF* 2050, 2051, 2052 és 2053.

⁴¹ Ld. elsősorban: Postma 1997, valamint Postma 1998.

⁴² Már írtunk arról, hogy a diákok mellett magyar „látogatók” is megfordultak Franekerben; ld. Postma 1994, 27.

mint említettük, rendkívül kellemesre sikerült. Ennek legfényesebb bizonyítéka az a két magyar „populares”, akikkel később Brémában találkozott,⁴³ s akik röviddel aztán a fríz egyetemi városba indultak.

Itt búcsút veszünk Corvinustól, akivel együtt utazhattunk több mint egy éven keresztül. Körmöcbányára való szerencsés visszatérése („felix reditus”) ezt követően – „in tantis mundi tumultibus”⁴⁴ – még majdnem egy teljes esztendeig váratott magára.⁴⁵

Függelék:

A Franekerben tanult magyarok tollából származó öt bejegyzés szövege Michaël Corvinus emlékkönyvében (1624).

1. Paulus A. Keórósi/Kőrösi bejegyzése: Franeker, 1624. február 27.

[63v]

Nil timide nec timide medio tutissimus ibis.

*Honoris, moris et piae recordationis
ergo paucula haec Franekeræ Frisior[um]*

Paulus A. Keórósi Ungarus

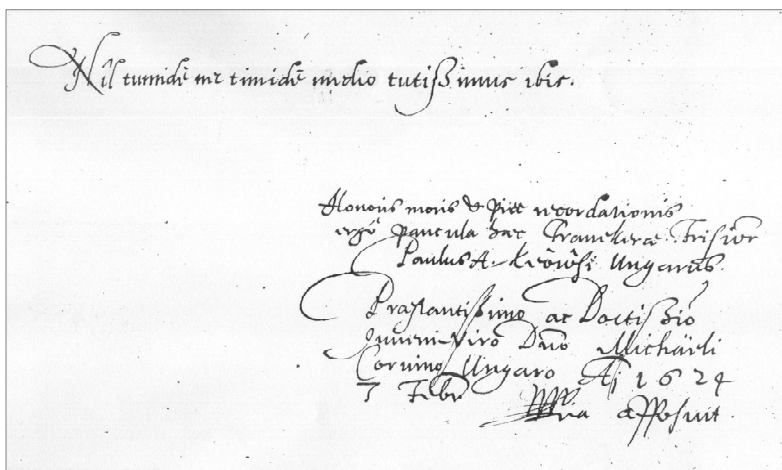
Praestantissimo ac Doctissi[m]o

Juveni-Viro D[omi]no Michaëli

Corvino Ungaro A[nn]i 1624

[2]7 Febr.

M[anu] P[rop]ria apposuit.

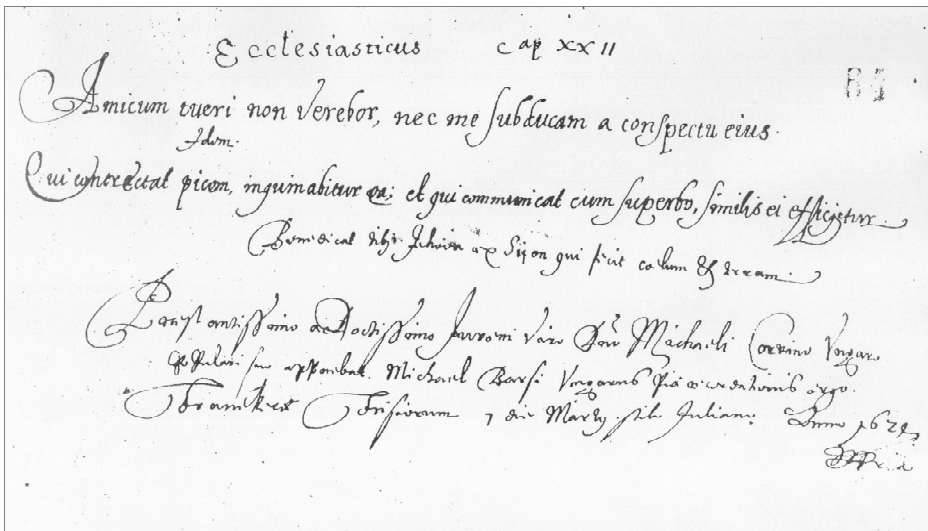
⁴³ Itt Michael B. Szemptsinus (82r) és Joannes M. Geonczinus (72r) peregrinusokról van szó, akikkel Corvinus 1624. március 22-én, valamint április 2-án találkozott. Az utóbb említett Geonczinus (Gönczi M. János) a *Gymnasium Illustre* diákja volt; ld. Achelis – Börtzler (s.v.) és Czegle 1974, 92–93. Az intézmény mindkét professzora, Matthias Martinius és Ludovicus Crocius is írt Corvinus emlékkönyvébe; ld. 52r és 68r. Röviddel ezután mind a két magyar „populares” beírta nevét a franekerai egyetem matrikulájába; ld. *ASHF* 2100 és 2134. Gönczi később Maccovius elnökletével disputált; ld. *Auditorium*, 28/1625.1.

⁴⁴ Vagyis: A világ ilyen nagy felbojdulásában.

⁴⁵ Ld. Petróczi, valamint a 7. lábjegyzet is.

2. Michaël F. Barsi bejegyzése. Franeker, 1624. március 7.

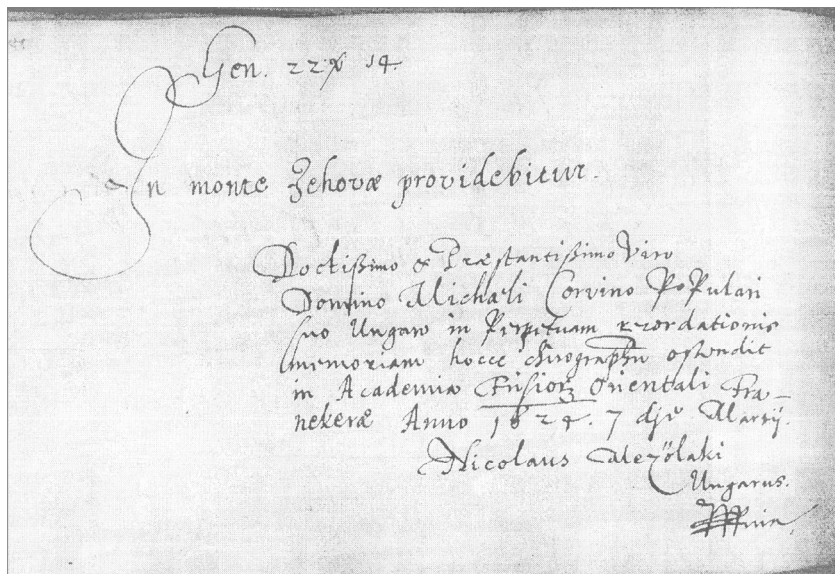
[64r]

*Ecclesiasticus cap. XXII.**Amicum tueri non verebor, nec me subducam a conspectu eius.**Idem:**Qui contrectat picem, inquinabitur ea; et qui communicat cum superbo, similis ei efficitur.**Benedicat tibi Jehova ex Sijon qui fecit coelum et terram.**Praestantissimo ac Doctissimo Juveni Viro D[omi]no Michaeli Corvino Ungaro,
populari suo, apponebat Michael Barsi Ungarus pie recordationis ergo
Franekeræ Frisiorum, 7 die Martii stilo Juliano, Anno 1624**M[anu] P[rop]ria.*

3. Nicolaus Mezólaki bejegyzése: Franeker, 1624. március 7.

[90v]

*Gen. 22 v[ersus] 14.**In monte Jehovae providebitur.**Doctissimo et Praestantissimo Viro
Domino Michaeli Corvino populari
suo Ungaro in perpetuam recordationis
memoriam hoc chirographu[m] ostendit
in Academia Frisior[um] Orientali Fra-
nekeræ Anno 1624, 7 die Martii,**Nicolaus Mezólaki**Ungarus**M[anu] P[rop]ria.*

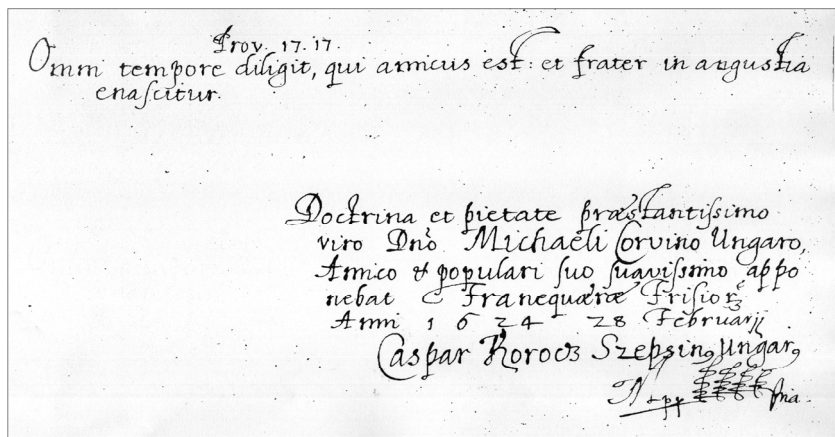
4. Caspar Korocz Szepsinus bejegyzése: Franeker, 1624. február 28.

[98v]

Prov. 17.17.

Omnī tempore diligit, qui amicus est; et frater in angustia enascitur.

*Doctrina et pietate praestantissimo
viro D[omi]no Michaeli Corvino Ungaro,
Amico et populari suo suavissimo, appo-
nebat Franekerae Frisior[um]
Anni 1624, 28 Februarii,
Caspar Korocz Szepsinus Ungarus
Manu P[ro]p[ri]a.*

5. *Valentinus G. Dobrai* bejegyzése: Franeker, 1624. február 27.

[119v]

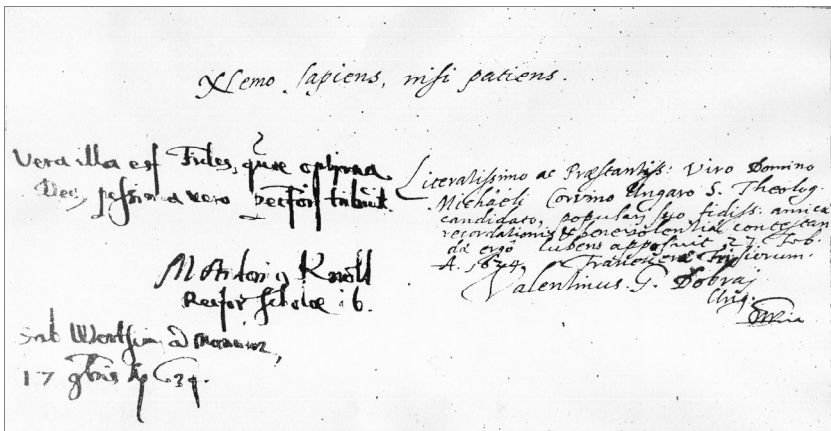
Nemo sapiens, nisi patiens.

*Literatissimo ac Praestantiss[imo] Viro Domino
 Michaëli Corvino Ungaro, S. Theolog[iae]
 candidato, populari suo fidiss[imo], amicae
 recordationis et benevolentiae contestan-
 dae ergo lubens apposuit 27 Feb.*

*A. 1624 Franekeræ Frisiorum
 Valentinus G. Dobrai*

Ung.

M[anu] P[rop]ria.

Forrásmunkák és irodalom

- Achelis, Th. O. – Börtzler, A. (Ed.): *Die Matrikel des Gymnasium Illustre zu Bremen, 1610–1810.* Bremisches Jahrbuch, II/3. Bremen 1968. (Achelis – Börtzler)
- Asztalos Miklós: A wittenbergi egyetem magyarországi hallgatóinak névsora, 1601–1812. In: *Magyar Protestáns Egyháztörténeti Adattár.* XIV, Budapest 1930, 111–174. (Asztalos)
- Boeles, W. B. S.: *Friesland's Hoogeschool en het Rijks Athenaeum te Franeker.* I–II/1–2. Leeuwarden 1878–1889. (Boeles)
- Bozzay Réka – Ladányi Sándor (szerk.): *Magyarországi diákok bolland egyetemeken, 1595–1918.* Magyarországi diákok egyetemjárása az újkorban, 15. Budapest 2007. (Bozzay – Ladányi)
- Czeglé Imre: Amesiuss korai magyar tanítványai. – Ismeretlen franekeri disputációk 1624–1625-ből. In: *Irodalomtörténeti Dolgozatok* [Szeged], LXXVII (1972), 107–123. (Czeglé 1972.)
- Czeglé Imre: A brémai főiskola magyar diákjai, 1618–1750. In: *Irodalomtörténeti Közlemények* [Budapest], LXXVIII/1 (1974), 88–103. (Czeglé 1974.)
- Fockema Andreae, S. J. – Meijer Th. J. (Ed.): *Album Studiosorum Academiae Franekerensis, 1585–1811; 1816–1844.* I. *Naamlijst der studenten.* Franeker s. a., 1968. (ASfF – az idevágó sorzámmal együtt)
- Gömöri György: *Magyarországi diákok angol és skót egyetemeken, 1526–1789.* Magyarországi diákok egyetemjárása az újkorban, 14. Budapest 2005. (Gömöri)

- Richard Hörcsik (szerk.): *A sárospataki Református Kollégium diákjai, 1617–1777*. Sárospatak 1998. (Hörcsik)
- Kádár Katalin: Amesius magyar tanítványainak névsora. In: *Theológiai Szemle* [Budapest], XIX (1976), 335–336. (Kádár)
- Nienes, A. P. van et al. (Ed.): *De archieven van de Universiteit te Franeker, 1585–1812*. Leeuwarden 1985. (Van Nienes)
- Petrőczy Éva: *Puritans and Puritanicals*. Budapest 2005. Ld. John Donne's Verse Inscription in the Album Amicorum of a Student of Kremnitz (Körmöcbánya), 82–89. (Petrőczy)
- Postma, Ferenc (Ed.): *Disputationes exercitii gratia. – Een inventarisatie van disputaties verdedigd onder Sibrandus Lubbertus, prof. theol. te Franeker 1585–1625. Met een Ten Geleide door J. Veenhof*. Amsterdam 1985. (Postma 1985.)
- Postma, Ferenc: Op zoek naar Franeker academisch drukwerk. Impressies van een drietal studiereizen naar Roemenië (1991–1993). In: *Jaarboek [I] van het Nederlands Genootschap van Bibliofielen 1993*. Amsterdam 1994, 27–47. (Postma 1994.)
- Postma, F[erenc] – Sluis, J. van (Ed.): *Auditorium Academiae Franekerensis. Bibliographie der Reden, Disputationen und Gelegenheitsdruckwerke der Universität und des Athenäums in Franeker, 1585–1843*. Minsken en Boeken, 23. Leeuwarden – Ljouwert 1995. (*Auditorium*)
- Postma, Ferenc: Franekera, az igaz keresztyéneknek híres akadémiájuk benne [oder die Frage, warum nach der Zerstörung von Heidelberg (September 1622) die sogenannte *Peregrinatio hungarica* sich von Heidelberg nach Franeker verlegt hat]. In: Balázs Mihály et al. (szerk.): *Művelődési törekvések a korai újkorban. Tanulmányok Keserű Bálint tiszteletére*. Adattár, 35. Szeged 1997, 487–495. (Postma 1997.)
- Postma, Ferenc: Frjentsjer, dêr't de ferneamde Akademy fan 'e wiere kristenen stiet [Franekera, az igaz keresztyéneknek híres akadémiájuk benne]. In: *It Beaken* [Leeuwarden – Ljouwert], LX/2 (1998), 129–141. (Postma 1998.)
- Postma, Ferenc *Peregrinatio librorum*. Der große Auszug von Büchern aus den Niederlanden nach Ungarn und Siebenbürgen seit der Gründung der nordniederländischen Universitäten. In: Hollander, August den – Monok István – Postma, Ferenc (Ed.): *Studiosorum et librorum peregrinatio. Hungarian–Dutch Cultural Relations in the 17th and 18th Century*. Amsterdam – Budapest 2006, 15–18. (Postma 2006.)
- Postma, Ferenc: De Hongaren en het onderwijs aan de Universiteit te Franeker. In: *It Beaken* [Leeuwarden/ Ljouwert], LXXII/1–2 (2010), 19–54. (Postma 2010.)
- Rieu, G. du (Ed.): *Album Studiosorum Academiae Lugduno Batavae, 1575–1875. Accedunt nomina Curatorum et Professorum per eadem secula*. Hagae Comitum 1875. (*ASiL*)
- Thury Etele: A debreczeni Református Főiskola tanulók névsora, 1588–1792. In: Thury Etele (szerk.): *Iskolatörténeti Adattár*. II. Pápa 1908, 96–466. (Thury)
- Trócsányi Berta: *Magyar református teológusok Angliában a XVI. és XVII. században*. Debreceni Angol Dolgozatok, 11. Debrecen 1944. (Trócsányi)
- Wix Györgyné – P. Vásárhelyi Judit (szerk.): *Régi Magyarországi Szerzők. I. A kezdetektől 1700-ig*. Budapest 2007. (*RMSz*)
- Woude, C. van der: *Sibrandus Lubbertus. Leven en werken, in het bijzonder naar zijn correspondentie*. Diss. Vrije Universiteit, Amsterdam. Kampen 1963. (Van der Woude, *Lubbertus*)
- Zoványi Jenő: A magyarországi ifjak az Odera melletti frankfurti egyetemen. In: *Protestáns Szemle* [Budapest], I (1889), 178–202. (Zoványi.)
- Zoványi Jenő – Ladányi Sándor (szerk.): *Magyarországi Protestáns Egyház történeti Lexikon*. 3. kiadás Budapest 1977. (Zoványi – Ladányi)